

T.C.
BAŞBAKANLIK
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü

Sayı : 31853594-101-679- *1309*

7 / 3 / 2013

Konu : Kanun Tasarısı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 22/2/2013 tarihinde kararlaştırılan "İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

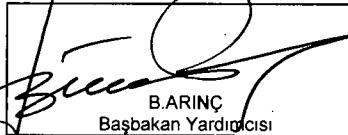
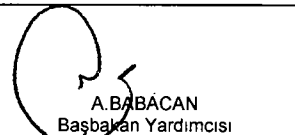
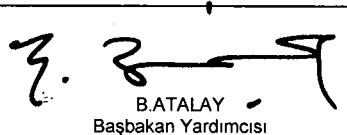
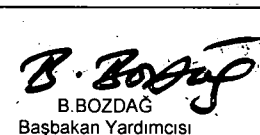

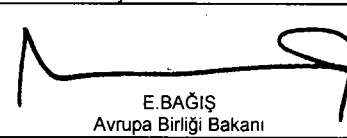
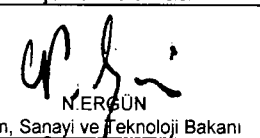

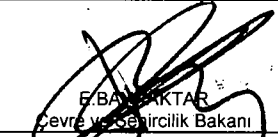

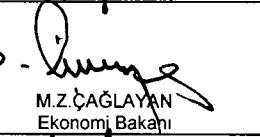

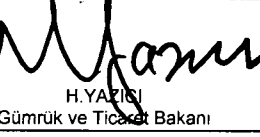
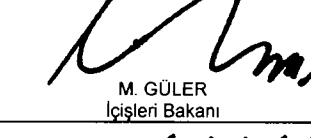

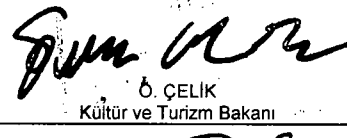
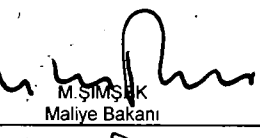
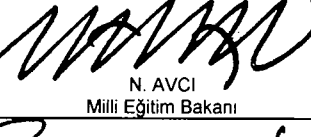
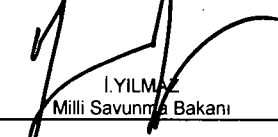
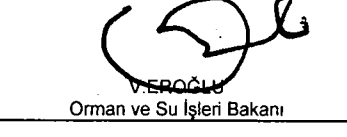
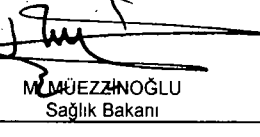

Recep Tayyip ERDOĞAN
Başbakan

EKİ :
1- Kanun Tasarısı
2- Gerekçe (Genel-Madde)

MADDE 22 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Eki

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
BAŞBAKAN

 B. ARINÇ Başbakan Yardımcısı	 A. BABACAN Başbakan Yardımcısı	 B. ATALAY Başbakan Yardımcısı	 B. BOZDAĞ Başbakan Yardımcısı
 S. ERGİN Adalet Bakanı	 P. ŞAHİN Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı	 E. BAĞIŞ Avrupa Birliği Bakanı	 N. ERGÜN Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı
 F. ÇELİK Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	 E. BAKAN Çevre, Şehircilik ve İklim Bakanlığı	 A. DAVUTOĞLU Dışişleri Bakanı	 M.Z. ÇAĞLAYAN Ekonomi Bakanı
 T. YILDIZ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	 B. KILIÇ Gençlik ve Spor Bakanı	 M.M. EKER Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı	 H. YAZICI Gümrük ve Ticaret Bakanı
 M. GÜLER İçişleri Bakanı	 C. YILMAZ Kalkınma Bakanı	 Ö. ÇELİK Kültür ve Turizm Bakanı	 M. ŞİMŞEK Maliye Bakanı
 N. AVCI Millî Eğitim Bakanı	 İ. YILMAZ Millî Savunma Bakanı	 V. EROĞLU Orman ve Su İşleri Bakanı	 M. MÜEZZİNOĞLU Sağlık Bakanı
 B. YILDIRIM Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı			

Dosya No.

101-679
299

İNSAN HAKLARI VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ BAĞLAMINDA BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1- 4/7/1972 tarihli ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 46 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın arttırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.”

MADDE 2- 1602 sayılı Kanunun 64 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent ile aynı maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“1) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması.

Birinci fıkranın (1) bendi kapsamına giren kararlar hakkında yargılamanın iadesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.”

MADDE 3- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 16 ncı maddesinin dördüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın arttırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.”

MADDE 4- 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 10 uncu maddesine sekizinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanunî faiz işletilir.”

MADDE 5- 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş; dördüncü fıkrasında yer alan “onbin” ibaresi “beşbin” olarak değiştirilmiş ve dördüncü fıkrasının son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır.

“Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlara veya yayınlayanlara bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.”

MADDE 6- 3713 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Terör örgütünün, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında arttırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beşbin güne kadar

adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

a) Terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, kimliklerin gizlenmesi amacıyla yüzün tamamen veya kısmen kapatılması.

b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;

1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,

2. Slogan atılması,

3. Ses cihazları ile yayın yapılması,

4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu uniformanın giyilmesi.”

MADDE 7- 29/6/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 94 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(6) Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez.”

MADDE 8- 5237 sayılı Kanunun 215 inci maddesinde yer alan “kimse,” ibaresinden sonra gelmek üzere “bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 9- 5237 sayılı Kanunun 220 nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “veya amacının” ibaresi “, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 10- 5237 sayılı Kanunun 318 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Askerlik hizmetini yapanları firara sevk edecek veya askerlik hizmetine katılacak olanları bu hizmeti yapmaktan vazgeçirecek şekilde teşvik ve telkinde bulunanlara altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”

MADDE 11- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 105 inci maddesinin birinci fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz.”

MADDE 12- 5271 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “bulundurulacak” ibaresinden sonra gelmek üzere “, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 13- 5271 sayılı Kanunun 141 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki (k) bendi eklenmiştir.

“k) Yakalama veya tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmayan,”

MADDE 14- 5271 sayılı Kanunun 144 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 15- 5271 sayılı Kanununun 172 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi üzerine, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi halinde yeniden soruşturma açılır.”

MADDE 16- 5271 sayılı Kanununun 270 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) 101 ve 105 inci maddeler uyarınca yapılan itiraz üzerine Cumhuriyet savcısından görüş alınması durumunda, bu görüş şüpheli, sanık veya müdafiiine bildirilir. Şüpheli, sanık veya müdafii üç gün içinde görüşünü bildirebilir.”

MADDE 17- 5271 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle bir ceza hükmünün verildiğini tespit eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararlarından, 15/6/2012 tarihi itibarıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde denetlenmekte bulunanlar bakımından Ceza Muhakemesi Kanununun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz. Bu durumda olanlar, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yargılanmanın yenilenmesi talebinde bulunabilirler.”

MADDE 18- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 334 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “haklı oldukları yolunda kanaat uyandırmak” ibaresi “taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 19- 6100 sayılı Kanununun 337 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiş ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

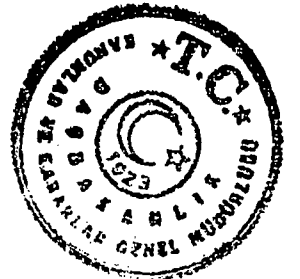
“Ancak, talep hâlinde inceleme duruşmalı olarak yapılır. Adli yardım taleplerinin reddine ilişkin mahkeme kararlarında sunulan bilgi ve belgelerin kabul edilmeme sebebi açıkça belirtilir.

(2) Adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlara karşı tebliğinden itibaren bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz edilebilir. Adli yardım talebi reddedilirse, ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi bir azalmaya dayanılarak tekrar talepte bulunulabilir.”

MADDE 20- 6100 sayılı Kanununun 339 uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Yargılama giderlerinin tahsilinin açıkça ilgilinin mağduriyetine neden olacağı mahkemece anlaşılırsa hüküm ile birlikte tamamen veya kısmen geri ödmeden muaf tutulmasına karar verilebilir.”

MADDE 21- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

GENEL GEREKÇE

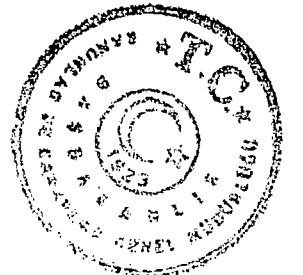
Bilindiği üzere, gerek ceza hukuku, gerek özel hukuk gerekse idare hukukuna ilişkin bazı kanunların adli veya idarî yargı mercilerince uygulanması suretiyle verilen kararlardan dolayı, ilgili kişiler zaman zaman Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile koruma altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

Bu başvurulardan dolayı AİHM tarafından ülkemiz aleyhine verilmiş bulunan çok sayıda ihlal kararı bulunmaktadır. AİHM tarafından verilen bu ihlal kararları bir yandan ülkemizi her yıl önemli miktarlarda tazminat ödemek zorunda bırakırken, diğer yandan da ülkemizin insan hakları alanında uluslararası toplumdaki görünümünü olumsuz etkilemektedir.

Son AİHM verilerine göre ülkemiz, Avrupa Konseyinin 47 üyesi arasında, hakkında en çok ihlal kararı verilen ikinci ülke durumundadır. 2012 yılı sonu itibarıyla AİHM önünde, ülkemiz aleyhine yapılan yaklaşık 16.900 başvuru bulunmaktadır. Geçmiş yıllarda yapılan başvuruların neticeleri gözönüne alındığında, AİHM tarafından ön koşullar açısından yapılan değerlendirmeyi geçebilen başvuruların çoğunun ihlal kararı ile sonuçlanacağı öngörülmektedir.

Bugüne kadar yargı reformlarıyla insan hakları konusunda sürekli olarak iyileştirmeler yapılmıştır. Tasarı ile, insan haklarına saygı ve bu konuda ortaya çıkan aksaklıkları iç hukukumuzda çözüme bağlama ilkelerinin gereğinin yerine getirilebilmesi ve ülkemizin AİHM önündeki davalar açısından görünümünün daha iyi bir noktaya taşınabilmesi amacıyla, AİHS tarafından koruma altına alınan hakların ihlaline sebebiyet verebilen çeşitli kanunlardaki ilgili hükümlerde değişiklik yapılması ve söz konusu olabilecek ihlal durumlarının ortadan kaldırılması hedeflenmektedir.

Böylece, insan haklarına saygılı her devletin yapması gerektiği gibi, bir yandan bu alanda ortaya çıkan aksaklıklar kendi iç hukukumuzda çözüme bağlanırken, diğer yandan da ülkemizin AİHM kararları açısından görünümünün daha iyi bir noktaya taşınabilmesi mümkün olacaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- AİHM, devletin sorumluluğuna ilişkin tazminat davalarında, davacıların yargılamanın yavaş işlemesinden doğan zararlarını ortadan kaldıracak yeterli bir çözüm bulunmadığı yönünde ülkemiz aleyhinde ihlal kararları vermektedir. Düzenlemeyle, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde açılan tam yargı davalarında talep edilen tazminatın daha yüksek olduğunun dava devam ederken anlaşılması durumunda, davacıya talep edilen miktarı arttırma hakkı verilmemesinin adil yargılama hakkının ihlali olarak kabul edilmesi sebebiyle, nihai karar verilinceye kadar ıslah suretiyle talep edilen tazminat miktarını arttırma hakkı tanınmaktadır.

MADDE 2- AİHM tarafından verilen kesinleşmiş ihlal kararları, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülen davalar bakımından yargılamanın iadesi sebebi kabul edilmemektedir. AİHM ise bu konudaki taleplerin reddedilmesini adil yargılanma hakkının ihlali olarak kabul etmektedir. Madde ile, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunundaki hükümlere paralel şekilde, AİHM tarafından verilen ve kesinleşmiş ihlal kararlarının Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülen davalar bakımından yargılamanın iadesi sebebi olarak kabul edilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 3- AİHM, devletin sorumluluğuna ilişkin tazminat davalarında, davacıların yargılamanın yavaş işlemesinden doğan zararlarını ortadan kaldıracak yeterli bir çözüm bulunmadığı yönünde ülkemiz aleyhinde ihlal kararları vermektedir. Düzenlemeyle, idarî yargıda açılan tam yargı davalarında talep edilen tazminatın daha yüksek olduğunun dava devam ederken anlaşılması durumunda, davacıya talep edilen miktarı arttırma hakkı verilmemesinin adil yargılama hakkının ihlali olarak kabul edilmesi sebebiyle, nihai karar verilinceye kadar ıslah suretiyle talep edilen tazminat miktarını arttırma hakkı tanınmaktadır.

MADDE 4- Kamulaştırma Kanununun 8 inci maddesine göre, idarenin kamulaştırmak istediği taşınmazı öncelikle satın alması veya trampa usulünde almaya çalışması gerekmektedir. Söz konusu usullerin işletilememesi durumunda, adı geçen Kanunun 10 uncu maddesine göre işlem yapılmaktadır. Bu madde gereğince kamulaştırma bedeli mahkemece belirlenmekte ve bu bedelin ödenmesi karşılığında taşınmaz mal idare adına tescil edilmektedir.

Kamulaştırma Kanununun 10 uncu maddesinin uygulandığı durumlarda yargılama sürecinin uzaması nedeniyle davanın ilk derece mahkemesi önünde açıldığı tarih ile kamulaştırma bedelinin ödendiği tarih arasında, enflasyonun etkisiyle, kamulaştırma bedelinde değer kaybı yaşanmaktadır.

Yargılama süresince enflasyon sebebiyle oluşan değer kaybını gidermeye yönelik talepler, mevzuatta bu yönde bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle, mahkemeler tarafından reddedilmektedir. Bu sebeple, AİHM'e yapılan başvurular ihlal kararı ile sonuçlanmaktadır.

Maddede yapılan düzenlemeyle, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle kamulaştırma bedelinin geç ödenmesinden dolayı ortaya çıkan hak kayıplarının giderilmesi amacıyla, açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, bu sürenin bitiminden itibaren başlamak üzere ödeme tarihine kadar geçecek süre için hesaplanacak kanunî faizin hak sahibine ödenmesi yönünde düzenleme yapılmaktadır.

eşitliği ve çekişmeli yargı ilkelerine aykırı kabul edilmektedir. Maddede yapılan değişiklikle, bu tür taleplerin duruşma dışında yapılması durumunda, Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşünün alınmaması öngörülmektedir.

MADDE 12- Soruşturma evresinde şüphelinin tutukluluk halinin devam edip etmeyeceği hususunun dosya üzerinden incelenmesi AİHM tarafından AİHS'e aykırı olarak değerlendirilmektedir.

AİHM'e göre, AİHS'in 5 inci maddesinin dördüncü fıkrasının gereklilikleri çerçevesinde ilgili şahsın bizzat kendisi veya gerektiğinde müdafisi aracılığıyla dinlenme imkânının olması gerekmektedir. Yapılan düzenlemeyle, soruşturma aşamasında şüpheli veya müdafinin dinlenilmesi suretiyle inceleme yapılarak, silahların eşitliği ilkesinin gereği yerine getirilmiş olacaktır.

MADDE 13- AİHM, AİHS'in 5 inci maddesinin dördüncü fıkrasına göre, yakalama ve tutuklama işlemine karşı etkili başvuru hakkı tanınmadığı durumlarda da ilgiliye tazminat ödenmesine hükmetmektedir.

Yapılan düzenlemeyle, yakalanan veya tutuklanan kişilerin yakalama ve tutuklama işlemine karşı Kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmaması durumunda, bu kişilerin maddî ve manevî her türlü zararlarının tazminini isteyebilmesine imkân sağlanmaktadır.

MADDE 14- Madde ile, gözaltı ve tutukluluk süresi başka bir hükümlülüğünden indirilen kişilerin tazminat isteyemeyeceklerine dair düzenleme yürürlükten kaldırılmaktadır.

MADDE 15- AİHM, yaşam hakkı ile işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin başvurularda, bu hakların hem esas hem de usul bakımından ihlal edildiğine karar verebilmektedir. AİHS'in 2 nci ve 3 üncü maddeleriyle ilgili birçok kararında, bu hakları ihlal eden bir saldırı olduğunda, Devletin etkili ve yeterli bir soruşturma yapmak zorunda olduğunu vurgulanmaktadır.

Yapılan değişiklikle, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararların etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin AİHM'in kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması durumunda, üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılacağı öngörülmektedir.

MADDE 16- Maddede yapılan değişiklikle, ceza muhakemesinde silahların eşitliğinin sağlanması amacıyla, tutukluluğa yapılan itirazlarda, Cumhuriyet savcısının görüşünün alınması durumunda, alınan bu görüşün şüpheli, sanık veya müdafine bildirilmesinden sonra şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmak suretiyle itiraz hakkında karar verileceği düzenlenmektedir.

MADDE 17- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, ceza hükmünün, AİHM tarafından İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin tespit edilmiş olmasına rağmen, bazı başvurular için yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilememektedir. Bu durumun önlenmesi amacıyla, 4/2/2003 tarihi itibarıyla AİHM'de derdest olup da, sonradan ceza hükmünün İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiği tespit edilen ancak Ceza Muhakemesi Kanununun 311 inci maddesinin ikinci fıkrası nedeniyle yeniden yargılama yapılamadığından Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 15/6/2012 tarihi itibarıyla icra süreci denetlenmekte olan kararlar açısından da yargılamanın yenilenmesi yolu açılmaktadır.

MADDE 18- AİHM, adlı yardım talep eden kişinin haklılığı kriterinin aranmadığı bir sistemi tavsiye etmekte ve adlı yardım talebinin açıkça dayanaktan yoksun olmaması kaydıyla kişilerin adlı yardımdan yararlandırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Maddede yapılan düzenlemeyle, dava veya takibin açıkça dayanaktan yoksun bulunmaması kaydıyla adlı yardımdan yararlanılabilmesi sağlanarak adlı yardımın kapsamı genişletilmektedir.

MADDE 19- Düzenlemeyle, talep hâlinde adlı yardım talebinin incelenmesinin duruşmalı olarak yapılacağı öngörülmektedir. Ayrıca, adlı yardım taleplerinin reddine ilişkin mahkeme kararlarında sunulan bilgi ve belgelerin kabul edilmeme sebebinin açıkça belirtilmesi kuralı getirilerek gerekçesiz ret kararlarının engellenmesi amaçlanmıştır.

Mevcut düzenlemede adlı yardım talebine ilişkin kararlara karşı hiçbir kanun yolunun bulunmaması AİHM kararlarında eleştiri konusu yapılmaktadır. Maddede değişiklik yapılarak, adlı yardım talebinin reddine karşı bir hafta içinde kararı veren mahkemeye dilekçe vermek suretiyle itiraz mekanizması getirilmektedir. Bu düzenlemelere ilave olarak adlı yardım talebi reddedilirse ilgilinin ödeme gücünde sonradan gerçekleşen ciddi bir azalmaya dayanılarak tekrar talepte bulunabilmesi imkânı öngörülmektedir.

MADDE 20- Mevcut düzenlemede, adlı yardım kararından dolayı ertelenen tüm yargılama giderleri ile Devletçe ödenen avanslar dava veya takip sonunda haksız çıkan kişiden tahsil edilmektedir. Maddeyle, yargılama giderlerinin tahsilinin açıkça ilgilinin mağduriyetine neden olacağına mahkemece anlaşılması hâlinde, hüküm ile birlikte tamamen veya kısmen geri ödmeden muaf tutulmasına karar verilebilmesi imkânı getirilmektedir.

MADDE 21- Yürürlük maddesidir.

MADDE 22- Yürütme maddesidir.

